

Dva nové druhy nosatců (Coleoptera: Curculionidae) pro Slovensko

Karel Doležel¹ & Jiří Krátký²

¹U Kovárny 5, CZ-779 00 Olomouc; e-mail: k.dolezel@volny.cz

²Třebechovická 821, CZ-500 03 Hradec Králové; e-mail: macshort@tiscali.cz

DOLEŽEL K. & KRÁTKÝ J. 2025: Dva nové druhy nosatců (Coleoptera: Curculionidae) pro Slovensko. (Two new weevil species (Coleoptera: Curculionidae) for Slovakia). *Západočeské entomologické listy* 16: 9–12, 17-6-2025.

Abstract. First records of two weevil species for Slovakia are presented in the article. *Brachysomus ornatus* Stierlin, 1892, previously known exclusively from the Romanian Carpathians, was recorded from the Bukovské vrchy Mts. *Otiorhynchus pseudonothus* Apfelbeck, 1897, a species originally described from the Alps and currently expanding across Europe, was found in an urban area of Michalovce in eastern Slovakia.

Key words: Entiminae, Slovakia, faunistics, bionomics, new records

ÚVOD

Již krátce po vydání 2. dílu komentovaného seznamu nosatců České republiky a Slovenska (BENEDIKT et al. 2022) bylo publikováno několik faunistických doplňků, které dokládají dynamiku v poznání fauny této nadčeledi v obou zemích (KRÁTKÝ et al. 2022, SCHÖN 2022, TRNKA et al. in prep.). Tento příspěvek přináší další dva nové údaje do tohoto seznamu, a sice první nálezy nosatců *Brachysomus ornatus* Stierlin, 1892 a *Otiorhynchus pseudonothus* Apfelbeck, 1897 na území Slovenska.

METODIKA

Nové údaje pocházejí z příležitostných i systematických průzkumů. Nálezy *Brachysomus ornatus* byly učiněny v rámci faunistického výzkumu vybraných lokalit v NP Poloniny.

Použité zkratky: coll. – sbírka s uložením dokladů, det. – určil, lgt. – sbíral, observ. – pozoroval, ex. – exemplář/-e, NP – národní park, NPR – národní přírodní rezervace, env. – okolí. Číslo v závorce za jménem lokality představuje kód faunistického pole, který vychází ze systému středoevropské mapovací sítě (EHRENDORFER & HAMANN 1965).

PŘEHLED NÁLEZŮ

Entiminae: Sciaphilini

Brachysomus (s. str.) *ornatus* Stierlin, 1892 (Obr. 1) Slovakia or., Bukovské vrchy, Runina, Riaba skala

(6900), 1100 m n. m., 28.VII.2020, 2 ex., K. Doležel lgt. et coll.; 15.VI.2022, 5 ex., K. Doležel & B. Malec lgt. et coll. (1 ♂ coll. J. Krátký), vše J. Krátký.

Obr. 1. *Brachysomus ornatus*, samec z lokality Riaba skala. Foto: J. Krátký.

Fig. 1. *Brachysomus ornatus*, male from Riaba skala. Photo: J. Krátký.

ký det.; 25.VII.2022, 1 ex.; 8.VII.2023, 4 ex., vše M. Bednařík lgt., det. et coll.

Druh byl doposud znám pouze z Rumunska (ALONSO-ZARAZAGA et al. 2023), kde se vyskytuje ve střední a severozápadní části státu v podhůří až středních polohách Karpat. Nálezy jsou udávány z Munții Apuseni, Munții Meseșului, Munții Perșani a Munții Harghita, kde byl nosatec sbírán na různých biotopech, na lokalitách světlých dubových a bukových lesů a na suchých i vlhčích loukách s výškovým rozptěním přibližně 300–800 m n. m. (MERKL et al. 2016, YUNAKOV 2022). BENEDIKT et al. (2022) jej z území Česka a Slovenska neuvádějí. Bionomie je neznámá, podobně jako příbuzné druhy je pravděpodobně polyfágem na různých bylinách. Zdá se, že upřednostňuje světlejší lesy s dostatkem bylinného podrostu, případně jejich okraje nebo světliny.

Všechny slovenské exempláře byly získány buď oklepem bylinné vegetace nebo prosevem půdního detritu v podrostu řídkého suťového lesa na jižně orientovaném prudkém svahu (Obr. 2). Na Slovensku jde o zatím jedinou známou, plošně velmi omezenou lokalitu. Nelesní enklávy na jižních svazích hřebene Riaba skala jsou důležitou floristickou a geobotanickou lokalitou, kde se významně uplatňují východokarpatské, východokarpatsko-balkánské a východoalpské prvky vázané na bezlesí. Jsou to druhy tzv. dáckého migroelementu, které se na Slovensko v minulosti rozšířily z jihu a jihovýchodu a v Poloninách často dosahují své západní hranice. Nevyskytují se tedy na Slovensku už nikde jinde (DVORSKÝ 2010). Vysoká biologická diverzita spolu s přirozeným charakterem stanoviště naznačuje jeho reliktní povahu. Genezi nelesních biotopů a jejich udržení až do současnosti zde můžeme spojovat s jejich extrémními geomorfologickými poměry. Jedná se o prudké sva-

hy s jižní expozicí, navíc s nepevným geologickým podkladem obnažených flyšových vrstev (LEPŠ et al. 1982).

Stejný proces jako u flóry se zde předpokládá u mnohem méně prozkoumané fauny bezobratlých, kde šíření nelesních druhů pravděpodobně umožňovaly mimo jiné disturbance půdy a podkladu velkými býložravci a relativně sušší klimatická období v minulosti.

Na dalších podobných lokalitách v okolí nebyl *B. ornatus* i přes cílený průzkum v posledních letech prozatím zjištěn. Nelze vyloučit ani nálezy tohoto druhu na dalších podobných lokalitách na východě Slovenska, zdejší výskyt bude ale jistě plošně velmi omezený a lokální. *Brachysomus ornatus* tak lze na Slovensku zařadit mezi druhy reliktní povahy.

Z dalších pozoruhodných druhů čeledi Curculionidae vázaných na úplné nebo částečné bezlesí na hřebenech Polonin se známým výskytem na Slovensku pouze v NP Poloniny je možné uvést např. *Donus elegans* (Boheman, 1842) nebo nedávno odtud uvedeného *Argoptochus viridilimbatus* Apfelbeck, 1898 (DOLEŽEL & BOROVEC 2019).

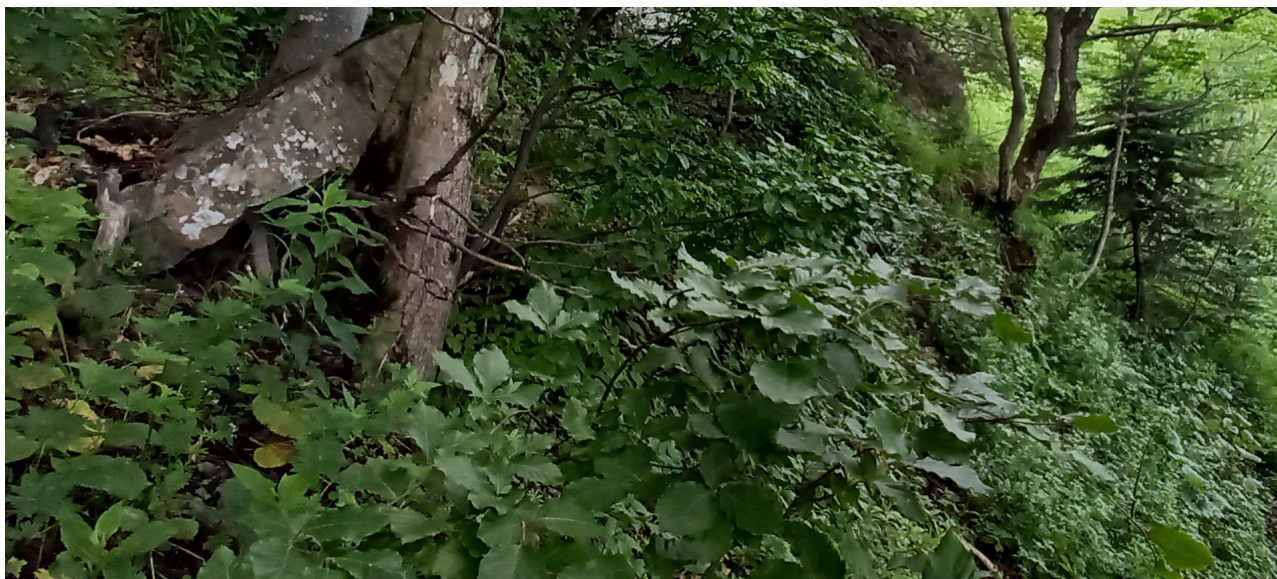
Nový druh pro Slovensko.

Entiminae: Otiorhynchini

Otiorhynchus (s. str.) *pseudonothus* Apfelbeck, 1897 (Obr. 3)

Slovakia or., Michalovce (7297), 1.–5.VIII.2024, 1 ♂ (vypreparované genitálie), 5 ♀♀, P. Holický lgt., J. Krátký det. et coll.; dtto, ca 300 ex., P. Holický observ.

Původně alpský prvek, který se postupně šíří spolu se sazenicemi okrasných keřů a je nacházen především v intravilánech obcí v městské zeleni. V současnosti

Obr. 2. Strmé svahy pod vrcholem hory Riaba skala, biotop nosatce *Brachysomus ornatus*. Foto: K. Doležel.

Fig. 2. Steep slopes below the top of Riaba skala Mt., habitat of the weevil *Brachysomus ornatus*. Photo: K. Doležel.

Obr. 3. *Otiorynchus pseudonothus*, samice z lokality Michalovce. Foto: J. Krátký.

Fig. 3. *Otiorynchus pseudonothus*, female from Michalovce. Photo: J. Krátký.

je znám z většiny západoevropských zemí (ALONSO-ZARAZAGA et al. 2023) a také z Polska (JAROSIEWICZ & NEJFELD 2020). BENEDIKT et al. (2022) jej z území České republiky a Slovenska neuvádějí. Nález v Michalovcích byl učiněn v městském zahradnictví a jeho blízkém okolí. Dospělci byli pozorováni ve večerních hodinách, zejména při žíru na rostlinách rodů *Rhododendron* a *Juglans* (P. Holický, osobní sdělení).

Nový druh pro Slovensko.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme pracovníkům OÚ Prešov i Správy NP Poloniny za udělení povolení k výzkumu (Rozhodnutí č. j. OU-PO-OSZP1-2017/008063-009/RD) a dosavadní spolupráci. Dále děkujeme P. Holickému (Michalovce) za poskytnutí materiálu a informací k jeho nálezu *O. pseudonothus*.

LITERATURA

- ALONSO-ZARAZAGA M. A., BARRIOS H., BOROVEC R., BOUCHARD P., CALDARA R., COLONNELLI E., GÜLTEKIN L., HLAVÁČ P., KOROTYAEV B., LYAL C. H. C., MACHADO A., MEREGALLI M., PIEROTTI H., REN L., SÁNCHEZ-RUIZ M., SFORZI A., SILFVERBERG H., SKUHROVEC J., TRÝZNA M., VELÁZQUEZ DE CASTRO A. J. & YUNAKOV N. N. 2023: Cooperative catalogue of Palearctic Coleoptera Curculionioidea. 2nd Edition. *Monografías electrónicas de la Sociedad Entomológica Aragonesa* **14**: 1–780.
- BENEDIKT S., BOROVEC R., KRÁTKÝ J., SCHÖN K., SKUHROVEC J. & STEJSKAL R. 2022: Komentovaný seznam nosatcovitých brouků (Coleoptera: Curculionioidea bez Scolytinae a Platypodinae) České republiky a Slovenska. 2. díl. Nový seznam. Komentáře k Brentidae: Apioninae a Curculionidae: Cossoninae, Entiminae, Lixinae, Mesoptiliinae, Molytinae. Dodatkové komentáře k 1. dílu. Annotated checklist of weevils (Coleoptera: Curculionioidea except for Scolytinae and Platypodinae) of the Czech Republic and Slovakia. Part 2. New checklist. Comments on Brentidae: Apioninae and Curculionidae: Cossoninae, Entiminae, Lixinae, Mesoptiliinae, Molytinae. Supplementary comments on Part 1. *Klapalekiana* **58**: 205–567.
- DOLEŽEL K. & BOROVEC R. 2019: Nový druh nosatce (Coleoptera: Curculionidae) pro Slovensko. (A new species of weevil (Coleoptera: Curculionidae) for Slovakia). *Západočeské entomologické listy* **10**: 64–67. Online: <https://www.entolisty.cz>.
- DVORSKÝ M. 2010: *Slovensko, Pláša – národní přírodní rezervace*. Online: <http://www.botany.cz> (navštíveno 20.3.2025).
- EHRENDORFER F. & HAMANN U. 1965: Vorschläge zu einer floristischen Kartierung von Mitteleuropa. *Berichte der Deutschen Botanischen Gesellschaft* **78(1)**: 35–50.
- JAROSIEWICZ G. & NEJFELD P. 2020: *Otiorynchus pseudonothus* Apfelbeck, 1897 – nowy gatunek chrząszcza w Polsce oraz pierwsze stwierdzenie *Otiorynchus armadillo* (Rossi, 1792) (Coleoptera: Curculionidae) w Beskidzie Zachodnim. Uwagi dotyczące odróżniania gatunków. (*Otiorynchus pseudonothus* Apfelbeck, 1897 (Coleoptera: Curculionidae) – a beetle new to Polish fauna and *Otiorynchus armadillo* (Rossi, 1792) (Coleoptera: Curculionidae) recorded for the first time from the Beskid Zachodni Mts. Together with remarks concerning the identification of these species). *Acta entomologica silesiana* **28(online 019)**: 1–10.
- KRÁTKÝ J., PELIKÁN J., JANSÁ P. & BALÁZS A. 2022: Doplněk ke druhému dílu Komentovaného seznamu nosatcovitých brouků (Coleoptera: Curculionidae bez Scolytinae a Platypodinae) České republiky a Slovenska: nové záznamy pro sledované území a nomenklatorické změny. (Addendum to the second part of the Annotated check-list of weevils (Coleoptera: Curculionidae except for Scolytinae and Platypodinae) of the Czech Republic and Slovakia: new records for the monitored area and nomenclatural changes). *Klapalekiana* **58**: 569–574.
- LEPŠ J., LEPOŠOVÁ A., PRACH K., RAUCH O., REJMÁNEK M., RYDLO J. & SAJVEROVÁ E. 1982: Poznámky k vlivu zimních klimatických poměrů na vegetaci lokality Riaba skala v Bukovských vrších. (Notes on the influence of winter climatic conditions on the vegetation of the locality Riaba skala in the Bukovské vrchy Mts). *Preslia* **54**: 277–279.

- MERKL O., NÉMETH T. & PODLUSSÁNY A. 2016: Beetles from Sălaj county, Romania (Coleoptera, excluding Carabidae). *Studia Universitatis Vasile Goldiș Arad* **26 (Supplement 1)**: 5–58.
- SCHÖN K. 2022: Překvapivý nález nosatčíka *Ischnopterapion fallens* (Marseul, 1888) (Coleoptera: Brentidae: Apioninae) v Čechách. (Surprising record of a pear-shaped weevil *Ischnopterapion fallens* (Marseul, 1888) (Coleoptera: Brentidae: Apioninae) in Bohemia (Czech Republic)). *Sborník Severočeského Muzea, Přírodní Vědy* **40**: 137–138.
- YUNAKOV N. 2022: A review of the genus *Brachysomus* Schoenherr (Coleoptera: Curculionidae: Entiminae). *Zootaxa* **5193(1)**: 001–165.

Obdrženo do redakce: 17.5.2025

Přijato po recenzích: 26.5.2025